

AUXILI!!, TOT VA MASSA DE PRESSA!!

Una entrevista amb Hartmut ROSA

LE MONDE MAGAZINE | 29.08.10

L'home contemporani ascendeix desesperadament per un pendent que s'esfondra. Ens escarrassem per romandre al mateix lloc, en un present que constantment fuig. Perquè si deixéssim de córrer només un segon — després del treball us cal atendre els vostres correus electrònics, les vostres cites, les vostres obligacions, el vostre diner, després del temps que vola —, ens veuríem caient. En l'atur, la pobresa, l'oblit, l'exclusió social.

Aquest és el retrat de la modernitat, segons el sociòleg alemany Hartmut Rosa. El temps cada cop més s'accelera i ens devora, com ahir Cronos devorava els seus fills. L'acceleració tècnica en el treball, a les pantalles, en el transport, en el consum va portar a l'acceleració desenfrenada del nostre ritme de vida. I després va precipitar el canvi social. Res no s'hi resisteix.

Els oficis canvien en pocs anys, les màquines en pocs mesos, cap lloc de treball no està assegurat, les tradicions i les habilitats desapareixen, els matrimonis no duren, les famílies es descomponen, l'ascensor social baixa, regna el curt termini i els esdeveniments s'esmunyen.

La impressió és que no tenim temps; que tot corre pressa, que la nostra vida s'esmuny. Tenim la sensació de ser impotents per disminuir la nostra angoixa i nostre estrès. Així desenvolupa la seva «crítica social del temps», «de la modernitat tardana», el professor Hartmut Rosa (nascut el 1965) de la Universitat Friedrich-Schiller de Jena, en el seu magistral estudi ACCELERACIÓ (edició francesa, La Découverte).

Després dels estudis inquietants de Paul Virilio sobre la velocitat. Hartmut Rosa analitza la dissolució de la democràcia, dels valors, de la reflexió, de la nostra identitat, arrossegada per l'onada de l'acceleració. Conversa del dia de tornar a la feina, quan tothom, fins i tot els qui van marxar de vacances després de nosaltres, es queixa.

És la 'rentrée', el moment en què es nota amb més força la manera com s'estan accelerant les nostres vides. Quan tenim la sensació que les vacances han passat a tota velocitat. Com explicar aquesta sensació d'urgència permanent?

Hartmut ROSA: Avui el temps ha destruït l'espai. Amb l'acceleració dels transports, el consum, la comunicació, em refereixo a «l'acceleració tècnica», el planeta sembla que es redueix tant el nivell espacial com en el material.

Hi ha estudis que mostren que la Terra sembla seixanta vegades més petita que abans de la revolució en el transport. El món està a l'abast de la nostra mà. No tan sols podem viatjar per tot arreu, ràpidament, d'una manera barata i sense fer gaire esforç, sinó que amb l'acceleració de les comunicacions i la simultaneïtat, es pot descarregar o encarregar quasi qualsevol música, llibre, pel·lícula de qualsevol país, en un parell de clics, al mateix moment tal com es produeix.

Aquesta velocitat i aquesta proximitat ens semblen extraordinàries, però al mateix moment cada decisió presa en el sentit de l'acceleració implica la reducció de les opcions que permetrien gaudir del viatge i del país que travessem. Així les autopistes fan que els automobilistes ja no visitin el país, que queda reduït a alguns símbols abstractes i a àrees de descans estandaritzades a les autopistes.

Els qui viatgen en avió sobrevolen el paisatge a gran altura i a penes veuen la gran ciutat on aterren o són transportats a àrees de vacances, que no tenen gran cosa a veure amb el país real, al qual se'ls proposaran múltiples 'visites guiades'. En aquest sentit l'acceleració tècnica s'acompanya d'una destrucció real de l'espai, al mateix temps que d'una acceleració del ritme de vida.

Perquè, fins i tot quan estem de vacances, ho hem de fer tot de pressa, la gimnàstica, el règim per aprimar-nos, l'oci, llegir un llibre, escoltar un disc o visitar un lloc. Per això, quan tornem a la feina sentim comentaris del tipus: 'Aquest estiu he fet Tailàndia en quatre dies'. Aquesta acceleració dels ritmes de vida genera molt d'estrès i frustració. Perquè, malgrat tot, ens trobem confrontats a la impossibilitat d'accelerar el consum per ell mateix.

Si és cert que una persona pot visitar un país en quatre dies, comprar una biblioteca sencera amb un clic de ratolí o descarregar centenars de cançons en qüestió de minuts, ens caldrà sempre un munt de temps per conèixer la gent del país, per llegir una novel·la, o gaudir de la música que ens agrada. Però és un temps que no tenim. Tot està sempre comptat, sempre cal afanyar-se. Aquest és un dels estrès més grans, associat a l'acceleració del ritme de vida: el món sencer se'ns ofereix en un segon o a poques hores d'avió i mai no tenim temps de gaudir-ne.

.- A parer vostre l'acceleració de la vida es reflecteix en l'augment cada cop més accelerat del nombre de coses que hem de fer per unitat de temps: ¿què implica això?

Hartmut ROSA: Aquests dies, la gent torna de vacances i tothom, com vostè i com jo, es pregunta com s'ho faran per enllestir la seva llista de 'coses pendents de fer'. El correu electrònic està ple, hi ha més factures, s'han de comprar els llibres als nens, ens hauríem d'inscriure a aquell curs de reciclatge, o al curs d'anglès que necessitem per la feina, m'he d'ocupar del pla de pensions, d'una assegurança de salut que ofereix nous serveis, noestic gens satisfet de l'operador de telefonia mòbil, i aquest estiu m'he adonat que havia oblidat el meu cos, que si no feia prou exercici podria perdre de pressa la meva joventut tan competitiva.

.- A parer vostre, l'acceleració de la vida es tradueix per l'augment cada cop més ràpid del nombre d'accions a fer per unitat de temps: què això implica?

H. R.: Al final del dia experimentem un autèntic sentiment de culpa, sentint vagament que hauríem de trobar temps per reorganitzar les coses. Però no en tenim. Els recursos temporals es redueixen inexorablement.

Experimentem la impressió angoixant que si perdem ara aquestes hores, això serà un problema quan tornem, mentre la concurrència entre les persones, el cor de la màquina de l'acceleració s'aguditza.

I fins i tot si trobéssim una mica de temps ens sentiríem culpables, perquè llavors no trobaríem un moment per relaxar-nos, per passar un moment distès amb la parella i amb les criatures, per anar a un espectacle, en breu per 'aprofitar' una

mica aquesta vida. A final de comptes, ja ho veieu, el que ens mou a tots és l'augment del nombre d'accions per unitat de temps, l'acceleració del ritme de vida.

.- I ahora cada episodi de vida es redueix...

H.R.: De fet, la major part dels episodis dels nostres dies es fan més curts o més densos, començant pel treball on el ritme s'està accelerant a base de "racionalitzar-se". Però també, cap enfora, hi ha una reducció de la durada del dinar, de l'esmorzar, del temps de descans àpats, del temps que passem en família per assistir a una festa familiar, un aniversari, un funeral, una passejada... fins i tot dormim cada cop menys.

Llavors, per a tot, hem de "densificar" aquests moments. Mengem més ràpid, preguem més ràpid, es redueixen les distàncies, s'acceleren els desplaçaments, intentem ser '*multitasking*', realitzar múltiples activitats simultàniament. Desafortunadament, com que els nostres recursos temporals es redueixen, el creixement i la densificació del volum d'accions esdevé ràpidament superior a la velocitat d'execució de les tasques.

Això es tradueix, en una forma subjectiva, per un augment de la sensació d'urgència, la culpabilitat, l'estrès, l'angoixa dels horaris, la necessitat d'accelerar cada cop més, la por de "no poder aguantar el ritme". A això s'hi afegeix la sensació que no veiem passar les nostres vides, que se'ns escapen.

.- Assistim, segons diu vostè, a un "present comprimit" que esdevé cada cop més fugisser. Podeu explicar-nos-ho?

H.R.: Si definim el nostre present, és a dir, el real proper, com un període prou estable i durador perquè ens permeti experiències que facin possible construir l'avui i el pervindre proper, un temps suficient perquè els nostres aprenentatges ens serveixin i puguin ser transmesos de manera que poguéssim esperar-ne més o menys fiables, llavors es constata una que el present hi ha tremenda compressió del present.

A l'edat de l'acceleració, el present sencer es torna inestable, s'escurça, assistim al desgast i l'obsolescència ràpida dels negocis, de les tecnologies, dels objectes quotidians, dels matrimonis, de les famílies, dels programes polítics, de les persones, de l'experiència, del coneixement, del consum.

En la societat premoderna, anterior a la gran indústria, el present vinculava com a poc tres generacions, perquè el món no canviava gaire entre l'avi i el nét i l'un podia trametre a l'altre la seva experiència i els seus valors.

En l'alta modernitat, durant la primera meitat del segle 20, l'experiència es va compactar en una sola generació: l'avi sabia que el present dels seus néts seria diferent del seu, que no tenia gran cosa a ensenyar-los; les noves generacions es convertien en vectors d'innovació, la seva tasca consistia a crear un nou món, com en Maig del 68, per exemple.

No obstant això, en la modernitat tardana dels nostres dies, el món canvia diverses vegades en una sola generació. És el pare qui no té gaire res a ensenyar als seus fills sobre la vida familiar, que es reconstrueix constantment, ni sobre les carreres que tenen futur, ni sobre les noves tecnologies. Podeu fins i tot escoltar nois de 18 anys parlant d' "abans" per referir-se a quan en tenia 10. I joves especialistes deixen en ridícul un expert, no gaire més gran que ells però que ja no està '*up to date*'. El present s'escurça, fuig, i el nostre sentiment de realitat, d'identitat, disminueix en el mateix moviment.

© dels autors. REPRODUCCIÓ EXCLUSIVA PER A ÚS ESCOLAR. Trad. R. A.